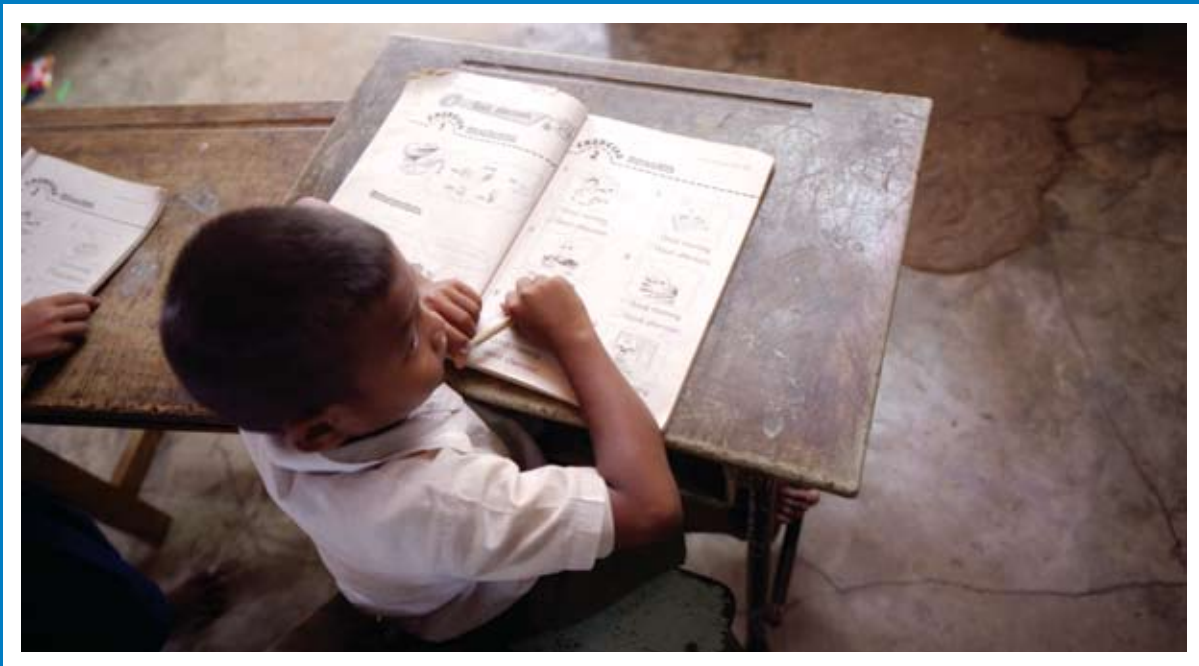

ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน

วงจรปัญหาที่เชื่อมโยงในสังคม

Learn

without fear.

ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน

วงจรมหาที่เชื่อมโยงในสังคม

คุณช่วยหยุดยั้งมันได้

ยอมรับเถอะว่า!! ทุกโรงเรียนมีความรุนแรงแฝงอยู่

เมื่อพูดถึง “ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน” จินตนาการของเราเปิดประตูให้เห็นภาพสถานการณ์ใดๆ บ้าง และเราเคยรับรู้หรือเคยร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนบ้างหรือไม่ คำถามเหล่านี้ควรถูกตั้งขึ้นเพื่อถาม-ตอบ และวนเวียน ซ้ำซากอยู่ในใจอย่างนั้น หากเรายังไม่เคยขบคิดสิ่งเหล่านี้ให้กระจ่างหรือลึกซึ้งจริงจังสักครั้งเลย

อย่าเพิ่งบอกว่าคุณรู้จักความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน หากยังคิดว่า การที่ครูละเลยเด็กนักเรียน, การที่เด็กได้เรียนหนังสือ กับครูซึ่งไม่ได้จบวิชานั้นๆ โดยตรง, การที่เพื่อนนำความเป็นชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน, การแข่งขันกันจับสาวเพื่อนนักเรียน, การไม่ได้เลื่อนชั้นเรียน, หรือการที่ครูตำรวจตระเวนชายแดนตั้งใจสอนนักเรียนด้วยความเข้มงวดด้วยน้ำเสียงอันดุสัน เหล่านี้ไม่นับเป็นความรุนแรง

การกระทำหรือไม่กระทำ ที่กระทบต่อสิทธิของเด็ก ล้วนแล้วแต่คือความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน เมื่อเรารับรู้แล้ว ไม่ควรละเลยหรือเพิกเฉยผ่านไป

บทความที่คุณกำลังถืออยู่ในมือขณะนี้ องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ได้สนับสนุนให้มีการทำงานวิจัยเพื่อค้นหาธรรมชาติและขอบข่ายของความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อเด็กใน

โรงเรียน ในพื้นที่ 3 ภูมิภาค ถึง 10 โรงเรียนด้วยกัน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่คุณพบ วิเคราะห์และเปิดประเด็นเพื่อส่งสาร ให้คุณได้เริ่มตระหนักต่อสิ่งที่เกิดขึ้นใกล้ๆ ตัว และเมื่อใดสิ่งๆ ที่เรียกว่า “ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน” มีสายตาช่วยกันสอดส่องเฝ้าระวัง

แล้วละก็ หนทางไปสู่การแก้ไขและป้องกันก็ย่อมได้รับการพูดถึง ร่วมกันคลี่คลายและหาทางออกจากหลายๆ ฝ่ายอย่างแน่นอน

ในเมื่อเราทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่เป็นลูก ก็เป็นพ่อ-แม่ พี่-น้อง หรือญาติสนิทมิตรสหาย เป็นคนของชุมชน ไม่เป็นครูบาอาจารย์ ก็เป็นลูกศิษย์ เราทุกคนต่างก็สวมบทบาทที่สัมพันธ์ต่อเนื่อง เชื่อมโยงถึงกันและกัน ดังนั้นการกระทำ(หรือการไม่กระทำ)หนึ่งก็ย่อมส่งผลกระทบต่ออีก การกระทำหนึ่งและอีกหนึ่ง...อีกหนึ่ง เหมือนคลื่นกระทบเพื่อมต่อกันไปเป็นทอดๆ ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น

ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน หาใช่เพียงรูปแบบของการกระทำต่อเด็กด้วยการใช้พลังกำลังที่มองเห็นได้เท่านั้น แต่การทำร้ายจิตใจ การทำให้เกิดปมปัญหาขึ้นในใจ รวมไปถึง

ใช่แล้ว! เมื่อใดที่คำถามถึงความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนได้เกิดขึ้น การแสวงหาคำตอบก็ได้เริ่มขึ้นพร้อมๆ กันไปด้วยเช่นกัน เพียงแต่ว่า เราพร้อมยอมรับหรือเปิดใจกว้างเพียงใด ที่จะสร้างความรับรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักต่อความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนด้วยตัวเราเอง รวมถึงถ่ายทอดไปสู่คนรู้จักและผู้คนอื่นๆ ต่อไปหรือไม่...เท่านั้นเอง

สารบัญ

ยอมรับเถอะว่า!! ทุกโรงเรียนมีความรุนแรงแฝงอยู่	3
ต่างสังคม ต่างรูปแบบความรุนแรง	4
“โรงเรียนเราไม่มีความรุนแรง” คำกล่าวที่น่ากลัว เพราะอยู่กับความรุนแรงจนชินชา	9
ความรุนแรงเงียบ : การละเลยเด็ก อย่างนี้ถือว่าไม่รุนแรง	9
เราทุกคนล้วนเป็นตัวละครในฉากแสดงความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน	10
“สื่อ” จุบรวมของความรุนแรงที่ทุกคนต้องช่วยกันตระหนัก	12
ทางออกของปัญหา : ภาพสะท้อนจากงานวิจัย	14
ใช่แล้ว!!! เราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน	15

จัดพิมพ์โดย องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (สำนักงานโครงการประเทศไทย)
 อาคารโอเรียนทาวเวอร์ 2 ชั้น 20 75/35 สุขุมวิท ซ 19 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
 ผู้อ่านสามารถนำเนื้อหากลับหนังสือเล่มนี้ไปประยุกต์ใช้ได้โดยขอให้อ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลเดิม

ต่างสังคม ต่างรูปแบบความรุนแรง?

ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าในทั่วทุกพื้นที่ ทุกหนแห่ง ทุกซอกมุมของสังคม ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระดับอนุบาล ระดับประถม ไปจนถึงระดับมัธยม ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ไม่ว่าโรงเรียนจะอยู่ในภาคไหนในประเทศไทย ในบริบทสังคมอย่างไรก็ตาม ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนที่เกิดขึ้นหลายแห่งอาจมีรูปแบบคล้ายคลึง หรือแตกต่างกันบ้างตามสถานการณ์ ส่วนสาเหตุ บ่มเพาะและเอื้อต่อการเกิดความรุนแรงเหล่านั้นมีทั้งเหมือนและแตกต่างกันออกไป

ภาคกลาง

บริบทของพื้นที่เมืองกับความกดดันในการเรียน

เด็กนักเรียนในโรงเรียนมัธยมที่มีชื่อเสียงโดดเด่นด้านวิชาการของจังหวัดต่างต้องพยายามศึกษาเล่าเรียนด้วยความตั้งใจเพื่อก้าวไปสู่มหาวิทยาลัยที่ดี ไปเป็นนิสิต-นักศึกษาที่มีความภาคภูมิใจเพื่อรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานและอัตลักษณ์ของโรงเรียนดัง จึงจำเป็นต้องเรียน เรียน และเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

ความคาดหวังต่อเด็กจึงเป็นที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าตั้งแต่ก่อนนำลูกเข้าเรียนในโรงเรียน พ่อแม่ต้องหาที่เรียนพิเศษให้ลูกตัวเข้มเพื่อสอบเข้าเป็นนักเรียนให้ได้ เมื่อเข้าโรงเรียนแล้ว ต้องเรียนพิเศษเพื่อเรียนได้คะแนนดีๆ เมื่อได้คะแนนดีๆ แล้ว ต้องรักษาผลการเรียนเพื่อมุ่งสู่นาคตที่ดีในภายภาคหน้า ตามเป้าหมายสูงสุดของผู้เป็นพ่อแม่

“อยากเรียนที่นี่ เพราะทางบ้านก็อยากให้เรียน ญาติเองก็เรียนจบจากที่นี่ ก็กดดันเหมือนกัน และก็เริ่มเรียนพิเศษมาตั้งแต่ระดับประถม 6 เพื่อเตรียมสอบเข้าที่โรงเรียนนี้ แต่พอสอบก็ไม่ได้ แต่เพราะผลการเรียนดี เลยทำเรื่องขอเข้าเรียน โดยพิจารณาจากผลการเรียน”

“ไม่โดดเรียน เพราะโดดไปก็ไม่มีใครจะไปทำอะไร บางทีถ้าโดดเรียนก็ต้องไปแอบๆ เสียโอกาส นั่งเรียนในห้องดีกว่า”

เมื่อมีการแข่งขันกันเรียน ย่อมมีการแบ่งเกรด แบ่งชั้น แบ่งกลุ่มก่อนของเด็ก โดยมีแนวคิดเป็นหลักอยู่เพียงว่า เด็กเรียนดีคือ เด็กดี ไม่ก่อให้เกิดปัญหา เป็นเด็กที่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นกับการเรียนและมีวินัยในตัวเองที่ดี โดยไม่ได้มองว่า การเรียนดีอาจมีปัจจัยอื่นๆ เข้ามาร่วมด้วย เช่น โอกาสในการเข้าถึงการเรียนที่แตกต่างกัน ความกดดัน-ไม่กดดันในวิชาเรียน เป็นต้น

การแบ่งเกรดของเด็กนักเรียนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกัน เป็นเด็กเก่ง-ไม่เก่ง เด็กฐานะดี-ไม่ดี ทางออกของเด็กบางกลุ่มที่ทนความกดดันไม่ได้ หรือหาทางคลี่คลายแรงกดดันเหล่านี้คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มแก๊ง ซึ่งมีมากมายในโรงเรียน แม่เด็กจะยืนยันว่าการ

เป็นแก๊งหมายถึงการมีเพื่อนที่เข้าอกเข้าใจกัน มีอิสระ มีกิจกรรมได้ทำร่วมกันและสามารถปรึกษาหารือกันได้ทุกเรื่อง แต่กลุ่มแก๊งก็อาจมีโอกาสพัฒนาไปสู่ความรุนแรงได้ เช่น เด็กต่างแก๊งเกิดเขม่นกัน มองหน้าแล้วไม่ชอบกัน ก็พาให้เกิดการทะเลาะ และยกพวกตีกัน

“กลุ่มมีเยอะมาก กลุ่มยาจก กิมหยง อับชื้น กลุ่มเพื่อนเพนกวิน ขาวดำ หมูปิ้ง แต่ละกลุ่มจะมีสไตลของตัวเอง โดยส่วนมากเด็กเข้าแก๊งเพราะทำงานกับรุ่นพี่ หรือบางทีก็เดินกับรุ่นพี่แล้วไปๆ มาๆ ก็เข้ากลุ่มด้วย มองว่า การเข้ากลุ่มก็เพราะคนเราอยากอยู่ กับคนที่สนุก คนเก่ง น่าศรัทธา ทำกิจกรรม เที่ยวเล่นที่มีอิสระ”

เสียงสะท้อนจากโรงเรียนกลาง เป็นเสมือนตัวแทนโรงเรียนที่เน้นความเลิศทางวิชาการ ไม่ใช่เพียงเรื่องเล็กๆ ที่เรายอมรับแล้วผ่านไปไม่ได้ แต่ควรหันกลับมาตั้งคำถาม และทบทวนบทบาท การเรียนการสอน และความมุ่งหวังต่อเด็กให้มากขึ้น

“ความรุนแรงบางอย่างได้ก่อตัวขึ้นในใจเด็กแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแข่งขันทางการศึกษาที่สูง คือความรุนแรงที่กดดันเด็กๆ มากที่สุด”

อย่างไรก็ตาม หากเมื่อมีการตระหนัก ยอมรับในประเด็นความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน การป้องกัน-แก้ไขที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมในโรงเรียนกลาง คือ ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และสังคม

การรวมตัวเป็นเครือข่ายผู้ปกครอง ช่วยกันสอดส่องดูแลนักเรียน การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้น เพื่อตอกย้ำความเป็นหนึ่งเดียวกันของเด็กนักเรียนภายในโรงเรียนเดียวกัน ความเป็นพี่น้อง เพื่อนพ้อง เลือดเดียวกันโดยผ่านพิธีการอันศักดิ์สิทธิ์ เช่น พิธีประดับตราประจำโรงเรียน การออกค่าย การจัดกีฬา การดูแลกันเองระหว่างนักเรียนด้วยกันรวมไปถึงรุ่นพี่ศิษย์เก่าที่มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลเอาใจใส่ต่อกัน

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาลักษณะสำคัญที่สุดซึ่งสะท้อนจากโรงเรียนนี้คือ คือการไขแนวคิดเชิงบวกในการดูแลและควบคุมนักเรียน โดยเชื่อว่าการลงโทษโดยตรงต่อเด็กนักเรียนไม่มีความจำเป็นใดๆ

การลงโทษให้วิดพื้น หรือลูกนั่ง การสอนด้วยเสียงดัง เข้มแข็ง กลายเป็นจุดแข็งที่ทุกคนนึกภาพได้ออก แต่ขณะเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ กลับทำให้เด็กเกิดความสับสน ขัดแย้งในใจ และขัดแย้งกันเองกับการยอมรับหรือต่อต้านกับสภาพที่เกิดขึ้น

“ตอนแรกตกใจ เพราะครูเสียงดัง แต่อยู่ไปเรื่อยๆ ก็ชิน”

“ครูที่นี่ไม่เหมือนครูที่อื่น เพราะเวลาสอน บางทีก็ดูเหมือนมาจับผู้ร้ายเลย ดูดี เข้มมาก”

น้ำเสียงอันเข้มแข็งดุคัตินของครูดำรงจ แม้จะไม่ได้เกิดจากความดุ หรือความมุ่งมาดปรารถนาร้าย แต่ก็ทำให้เด็กๆ กลัวได้เช่นกัน และความกลัวเช่นนี้บางครั้งก็เป็นอุปสรรคต่อ

การเรียน เพราะเมื่อเด็กไม่เข้าใจ ก็ไม่กล้าถาม พอเด็กไม่กล้าถาม ก็จะทำให้ไม่เข้าใจ บ่อยครั้งเขาก็นำไปสู่การไม่เข้าชั้นเรียน หรือหนีเรียนในบางวิชา

เมื่อมีการลงโทษโดยวินัย ให้ลงโทษเด็กด้วยกันเพื่อให้เด็กรัก และช่วยเหลือดูแลกันเอง บ่อยครั้งทำให้เด็กไม่เข้าใจและไม่ยอมรับในกฎเกณฑ์เหล่านั้น ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างครูดำรงจ กับเด็กนักเรียนได้เช่นกัน

ภาคเหนือ

บริบทของพื้นที่ชายแดนกับความเสี่ยง

หลากหลายสถานการณ์

ด้วยพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่รองรับความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง เด็กในพื้นที่ดังกล่าวย่อมได้รับผลกระทบไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในงานวิจัยในเขตภาคเหนือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นมีส่วนคล้ายคลึงเชื่อมโยงกันหลายต่อหลายแห่งโดยส่วนใหญ่สะท้อนภาพความรุนแรงต่อเด็กที่เกิดจากปัจจัยเสี่ยงหลายๆ อย่าง

เมื่อพื้นที่เปิดกว้าง การเดินทางไป-มาโดยง่ายเกิดขึ้นได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผู้คน ชาติพันธุ์ สินค้า และยาเสพติดต่างๆ เด็กนักเรียนที่เริ่มเติบโตขึ้น มีความซับซ้อนทางอารมณ์ ประกอบกับสังคมเองก็เติบโตและซับซ้อนมากขึ้น การเดินเข้าสู่อบายมุขต่างๆ ของเด็กนักเรียนจึงเป็นไปได้ง่ายขึ้น

ครูดำรงจ ความรุนแรงที่ไม่ได้ตั้งใจ

ในพื้นที่ของโรงเรียนชายแดน ดำรงจตระเวรชายแดน นอกจากจะทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยให้ชุมชนแล้ว ยังต้องสวมบทบาทหน้าที่เป็นคุณครูสอนนักเรียน รูปแบบการเรียนการสอนจึงอาจแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปอยู่บ้าง ทั้งระเบียบวินัย และการลงโทษในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะครูดำรงจไม่ใช่ผู้ที่เรียนมาทางการสอนโดยตรง

ความเสี่ยงต่อความรุนแรงในพื้นที่ชายแดน

พื้นที่ชายแดน เป็นพื้นที่เปราะบางอ่อนไหวในประเด็นต่างๆ ทั้งการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ไม่เว้นแม้แต่ความเปราะบางอ่อนไหวในหัวใจของเด็กนักเรียน เพราะทุกวันนี้ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้นรวดเร็วและหลากหลาย ขณะที่ช่องทางการรับสารจากสื่อต่างๆ นั้นมากมายเหลือเกิน

ระหว่างเขตแดน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในชุมชนเป็นเรื่องที่พบเจอได้ไม่ยาก ขณะเดียวกันการเดินทางข้ามไป-มา การค้าขาย การค้าแรงงานนั้นเกิดขึ้นง่าย ๆ และมีการเติบโตของการค้าประเวณี การค้ายาเสพติด อบายมุขต่างๆ เกิดขึ้น โดยเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้เด็ก ๆ ได้รับรู้ และซึมซับอยู่ในสายตาของพวกเขาตลอดเวลา

ในโรงเรียนระดับประถม ความรุนแรงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากการล้อเลียนความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ การทะเลาะเบาะแว้งกัน หากแต่เมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกัน หรือเล่นด้วยกันแล้ว ความรุนแรงเหล่านี้ก็คลี่คลายไปได้ ต่างจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในนักเรียนระดับชั้นที่โตกว่าและซับซ้อนกว่า

หลายครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานหนักไม่มีเวลาให้ลูก หรืออ่านไม่ออก-เขียนไม่ได้ จึงไม่สามารถช่วยสอนหนังสือให้ลูกได้ ปล่อยให้ลูกอยู่กับเพื่อน ทำให้หลายคนติดเพื่อน ติดสังคมข้างนอก บ้านที่เต็มไปด้วยความเสี่ยง

“เด็กมองว่า ความรุนแรงเป็นแฟชั่น ตามกลุ่ม อยากเป็นฮีโร่ บางคนอยู่บ้านเรียบร้อยมาก แต่พอมาโรงเรียนเป็นอีกคน”

“สื่อสำคัญมาก การแพร่ของซีดีเถื่อน สื่อลามก ครูไม่ทันพ่อแม่ก็ไม่ทัน”

เด็กมองเห็นว่า หลายเรื่องเป็นเรื่องทันสมัยที่เขาไม่สามารถเรียนรู้ได้จากพ่อแม่ หรือโรงเรียน พวกเขาสามารถดูได้จากวีซีดี หรือสื่อต่างๆ เช่น เรื่องของเพศสัมพันธ์ เรื่องของการใช้อำนาจกับผู้ที่ย่อยกว่า เมื่อไม่มีตัวกลั่นกรอง หรือไม่มีผู้ชี้แนะที่ดี เด็กจึงมีโอกาสเลียนแบบพฤติกรรม และนำไปสู่การกระทำที่รุนแรงมากขึ้นได้

เด็กหลายคนอยู่ในช่วงวัย และสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการติดยาเสพติด การเที่ยวกลางคืนในแหล่งมั่วสุม การเสพของมีนเมา เด็กผู้ชายที่เริ่มโตทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องของการแย่งจีบผู้หญิง เรื่องชู้สาว รวมไปถึงการข่มขืน ทะเลาะเบาะแว้งข้ามชุมชน

ดังนั้น แนวทางในการการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สามารถทำได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้เวลากับเด็ก การสร้างสรรค์กิจกรรมระหว่างเด็กในโรงเรียน การดูแลอย่างทั่วถึงของครู และหลักสูตรการเรียนการสอน ล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกล่อมเกล่า และปรับพฤติกรรมเด็กนักเรียนได้ดีขึ้น

สถานะความเป็นคน และเอชไอวี

ประเด็นละเอียดอ่อนที่อาจกลายเป็นความรุนแรง

สิ่งที่สะท้อนให้เห็นในช่วงเวลาทำงานวิจัย ต่อการเกิดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือเรื่องของความไม่เท่าเทียมในสังคม ซึ่งในเขตชุมชนภาคเหนือ นั้น มองได้ในประเด็นของการไร้สถานะความเป็นคน และการรังเกียจผู้ติดเชื้อ เอชไอวีทั้ง 2 ประเด็นนี้ส่งผลให้เกิดความเจ็บปวดต่อจิตใจและกระทบต่อสิทธิของเด็กนักเรียนโดยที่ไม่เคยมีการกล่าวถึงมาก่อนเลย ครูได้กล่าวให้ฟังถึงความมุ่งหวังที่จะเรียกร้องการได้มาซึ่งสถานะความเป็นคนให้เด็กนักเรียน เพื่ออนาคตที่ดีในภายหน้าต่อตัวเด็กเอง

“ถ้าเด็กได้รับสัญชาติ จะได้รับโอกาสมากกว่านี้ ตอนนี้เด็กเสียโอกาสหลายอย่าง ไปทำงาน หรือไปเรียนต่อกี่ยุ่งยาก”

“ตอนนี้เด็กนักเรียน ยังไม่ได้รับความเป็นไทยที่สมบูรณ์”

ส่วนประเด็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่ว่าจะเป็นตัวเด็กนักเรียนเอง หรือผู้ปกครองก็ตาม ทำให้เด็กไม่ได้รับการยอมรับ หรือถูกรังเกียจจากสังคมทำให้เด็กเบื่อหน่ายการเรียนและไม่อยากพบหน้าเพื่อนฝูงที่โรงเรียน หรือเก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน ทางออกที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือแก้ไขได้คือการเป็นตัวกลางประสานความร่วมมือกับชุมชน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ดังเช่น ตัวอย่างที่เห็นในงาน

วิจัย มีการจัดตั้ง “ชมรมเพื่อช่วยเหลือดูแลผู้ติดเชื้อ” ช่วยเหลือดูแลผู้ติดเชื้อ มีอาสาสมัครเชื่อมการทำงาน และมีการจัดตั้งกองทุนสำหรับผู้ติดเชื้อ

การแก้ไขและป้องกันที่ดีจากการศึกษาโรงเรียนภาคเหนือที่เห็นได้ชัด คือการจัดโครงการเยี่ยมบ้านซึ่งนับเป็นเครื่องมือสำคัญเพราะสามารถวางแผน ดูแลและช่วยเหลือเด็กนักเรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้น คือการสร้างความร่วมมือ โดยใช้กระบวนการชุมชนระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเข้ามาช่วยกันแก้ปัญหา หรือเฝ้าระวังสิ่งที่จะเกิดขึ้น มีการดึงประเด็นต่างๆ เช่น งานบวช งานวัด หรือนิมนต์พระมาสอน รวมไปถึงความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น การจัดกีฬาต่างชุมชน เพื่อให้เด็กต่างชุมชนได้พบปะเจอหน้าทำกิจกรรมรวมกัน การสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอน ทุนการศึกษา เป็นต้น

ภาคอีสาน

บริบทของสังคมค้าแรงงาน

กับวงจรการเรียนที่ไม่ไปถึงไหน

สังคมตกเขียว คือภาพของสังคมในชุมชนภาคอีสานหลายแห่ง ที่พ่อแม่รับเงินค่าจ้างแรงงานมาก่อน และเมื่อหมดฤดูทำนาที่บ้านแล้ว พ่อแม่ หรือ อาจรวมทั้งลูกๆ ซึ่งก็คือ เด็กนักเรียน ต้องออกไปใช้แรงงาน เพื่อแลกกับค่าแรงที่รับมาแล้ว งานดังกล่าว อาจเป็นงานภาคเกษตร เช่น ตัดอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง หรือทำงานก่อสร้างในเขตเมืองใหญ่ ทำให้เด็กนักเรียนหลายคนขาดเรียน หรือต้องย้ายโรงเรียนบ่อยๆ หรือหากไม่ต้องไปทำงานกับพ่อแม่ เด็กก็ต้องอยู่บ้านกับปู่ย่าตายาย ขาดการดูแลอย่างใกล้ชิด หรือเกิดของว่างระหว่างวัยที่มากเกินไป ปู่ย่าตายายตามใจจนเสียคน

นอกจากการใช้แรงงานแล้ว บางครอบครัวที่ยากจน อยู่ในความลำบาก มักทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ครอบครัวหย่าร้างและมีพ่อเลี้ยงใหม่ รวมไปถึงหลายๆ ครอบครัวจมอยู่กับอบายมุขหมกมุ่นกับการพนัน สุรายาเมา กลายเป็นปัญหาต่อเด็ก และส่งผลต่อเนื่องไปถึงโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เหตุเกิดที่บ้าน แต่ผลอีกด้านอยู่ที่โรงเรียน

ลองมาฟังเสียงสะท้อนจากทั้งครูและพ่อแม่กันดูสักหน่อย “ความรุนแรงสำหรับเด็กนั้น อาจหมายรวมถึง การถูกทอดทิ้ง หรือเวลาที่โดนพ่อแม่ คุตะโกนด่า พ่อแม่ตีโดยไม่มีเหตุผล เช่น พ่อเลี้ยงตีอย่างเดียว ระบายอารมณ์ โมโหแล้วมาใส่เด็ก หรือ การใช้แรงงานเด็กมากเกินไป เช่น ให้เด็กไถรถไถแทนพ่อ บางที่ต้องขาดเรียน เสียโอกาสในการเรียน” “เด็กบางคนมีพ่อเลี้ยงกลัวพ่อเลี้ยงข่มขืน ไม่เคยได้ออนเลย มาโรงเรียน ต้องกินยาพารา 20 เม็ด เรียนไม่รู้เรื่อง ขาดโอกาส” “เด็กติดโทรศัพท์ ไม่สนใจเรื่องอื่น คุยอย่างเดียว เรียนไม่เก่งก็ไม่สนใจ”

“เด็กประถมศึกษาปีที่ 6 รายหนึ่ง พ่อกลับจากทำงาน พ่อถามว่า ได้เงินมาเท่าไร เพราะลูกก็ทำงานเหมือนกัน และพ่อขอเงินค่าเหล้าจากลูก ลูกไม่มี เถียงกัน ลูกพูดรุนแรง มึงกู แม่กับยายตามใจ พ่อพ่อจะทำรุนแรง ลูกก็พาพวกมารุมพ่อ เมื่อก่อนเด็กคนนี้สุขภาพ แต่ตอนนี้เปลี่ยนไป เพราะครอบครัวตามใจมากเกินไป”

เสียงสะท้อนทำให้เห็นถึงสาเหตุเริ่มต้น ที่เริ่มจากบ้าน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือสังคมก็ตาม ล้วนแต่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในใจ และส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้รวมไปถึงเด็กที่เติบโตอยู่ในความเสี่ยงทางสังคมที่ทั้งพ่อแม่และชุมชนอาจไม่คำนึงถึง เช่น พ่อแม่ใช้ลูกให้ไปซื้อ

บุหรี่-เหล้า พ่อแม่ติดการพนันแล้วให้ลูกเล่นด้วย นอกจากไม่ห้ามปรามแล้วบางครั้งกลับชื่นชมเมื่อลูกเล่นได้มาก หรือบางครอบครัวพ่อแม่เล่นการพนันแต่ห้ามลูกเล่นแล้วให้เหตุผลว่าเป็นสิ่งไม่ดีทำให้ลูกเกิดความสับสน และขัดแย้งในใจ จนอาจนำไปสู่การหาทางออกให้ตัวเองด้วยวิธีการที่นำไปสู่ความเสี่ยงอื่นๆ ต่อไป ได้แก่ คบเพื่อนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว แอบเล่นการพนัน เป็นต้น

ความเสี่ยงเหล่านี้ มักเป็นตัวเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนได้อย่างง่าย ๆ เช่น เด็กกินเหล้า หรือเล่นการพนันในงานเทศกาล เมื่อเกิดมีนเมาได้ที่ มองหน้ากันแล้วเกิดข่มขืนกัน นำไปสู่ความรุนแรงทางร่างกาย การยกพวกตีกัน เป็นต้น

“เป็นห่วงลูก แต่บางครั้งก็เหนื่อยอยู่ก็เลยต้องทำ ต้องใช้ลูกไปซื้อให้ แต่บางทีลูกสาวก็แย่ง ลูกสาวก็มีเหตุผล ลูกสาวก็จะจูจะเตือน บางทีเด็กเองส่วนมากมีแอบไปกินเหล้ากันข้างนอก”

“ในงานตามเทศกาลต่างๆ จะมีผู้ชายมาจากโรงเรียนอื่น มาหาเพื่อนหญิงที่โรงเรียน พอมองหน้ากันก็ข่มขืนกัน เหยิงกระป๋องขวด ไล้ตีกัน วิ่งหนี วิ่งไล่ พยายามศักดิ์ศรีกัน พรรคพวกในโรงเรียนเลยสู้กันทั้งโรงเรียน”

นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญที่ได้กล่าวถึงในเบื้องต้น ในแง่ของสังคมตกเขียว พ่อแม่ออกไปรับจ้างแรงงาน ต้องทิ้งให้ลูกอยู่กับปู่ย่า ตายาย หลากๆ ครอบครัวในหลายชุมชน ที่ปู่ย่าตายาย ไม่อาจพูดภาษาไทยได้ เช่น เป็นชาวส่วย ชาวกูย ชาวเขมร ชาวลาว อ่านหนังสือภาษาไทยไม่ออก-เขียนไม่ได้ พบว่า เด็กเหล่านี้จึงไม่มีใครช่วยสอนการบ้าน หรือสอนให้เด็กเข้าใจในวิชาที่เรียน ประกอบกับเด็กไม่กล้าถามครูที่โรงเรียน ทำให้เด็กเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน จนพาลหนีโรงเรียน นับเป็นปัญหาต่อเนื่องเชื่อมโยงไปสู่ห้องเรียน รวมไปถึงเด็กที่ต้องหยุดเรียนตามพ่อแม่ไปใช้แรงงาน หรือไปช่วยเลี้ยงน้อง ทำให้ขาดเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน และมีผลให้ไม่อยากเรียนเช่นกัน

“พอเป็นอย่างนี้ เด็กเรียนไม่รู้เรื่อง ครูจะต่อยอดความรู้ จะสอนเนื้อหาต่างๆ ก็ไม่สามารถสอนได้ ต้องเริ่มกันใหม่เนื่องจากเด็กเรียนตามไม่ทัน เพราะเด็กที่โตแล้วบางคนต้องทำงานบ้าน หรือเป็นแรงงานสำคัญของบ้าน ปัญหาที่ต่อเนื่อง เป็นวงจรมาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลเรื่อยมาจนถึงระดับมัธยมศึกษา”

สิ่งที่เกิดขึ้นในครอบครัว ในบริบทสังคมดังกล่าว ที่พ่อแม่ไม่อยู่บ้าน ไม่ว่าจะเนื่องด้วยฐานะยากจนต้องออกไปรับจ้าง หรือพอจะมีฐานะแต่ทำงานหนักเพื่อครอบครัวตีมากขึ้น ทำให้ลูกรู้สึกขาดที่ปรึกษาและไม่รู้จะหันไปพูดคุยกับใครในขณะที่บางครอบครัวพ่อแม่ไม่อยู่บ้าน เมื่อกลับมาก็ขัดเขยด้วยการตามใจลูกมากเกินไป เด็กๆ ส่วนใหญ่จึงหาทางออกด้วยการคบและเรียนรู้จากเพื่อน หรือสื่อต่างๆ ซึ่งเด็กในวัยเรียนนั้นอาจรู้ไม่เท่าทัน และขาดประสบการณ์เพียงพอที่จะแยกแยะกลั่นกรองสิ่งต่างๆ ได้ดีหากไม่มีผู้คอยอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ตามที่วัยของเด็กควรได้รับ

“ลูกชายผมจะดูรุ่นพี่เป็นตัวอย่าง รุ่นพี่ทำอะไรก็จะเกิดการเลียนแบบ เพื่อนชวนสูบบุหรี่ก็สูบ แต่ไม่ได้สูบบุหรี่ เขาจะเอา

กระดาษมาวางจุดไฟแล้วดูดูแทนบุหรี่ปูให้มันดูเท่าๆ”

“ปัญหาแยกคือปัญหาผู้สาว ปัญหาผู้สาวห้ามยาก ผู้ปกครองในเขตชุมชน พ่อแม่ทำงาน ปล่อยให้ลูกอยู่กับโรงเรียน ตายาย บ้าง เลยทำให้แยก เด็กชอบเอาอย่าง ปี่ละ 1-2 คู่ กลุ่มเสียง 14-15 ปี ชวง ม.2 - ม.3 อยากเรียนรู” “ชุมชนเป็นตัวลอบครอบครัวไม่มีติด พ่อแม่ไม่ระวัง สื่อเข้ามาถึงชุมชน”

คำคำคำแซว จุดศตวรรษก่อนกลายเป็นสู่การลงไม้ลงมือกัน

คำคำหยาบคาย อาจมองดูเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับบางครอบครัว ทั้งนี้เพราะพ่อแม่เองก็มักทะเลาะหรือมีปัญหากันในครอบครัว ทำให้เด็กคุ้นเคยและนำมาใช้กับเพื่อนที่โรงเรียน รวมไปถึงคำแซวคำคำพ่อแม่ ดูถูกเรื่องชาติพันธุ์ ล้วนแล้วแต่ก่อผลต่อเนื่องให้เกิดการวิวาทถึงขั้นลงมือลงไม้ได้ หรือเด็กอาจโกรธและคำคำได้เช่นกัน

ขณะเดียวกัน ในส่วนของครูบาอาจารย์เอง หากใช้คำลงโทษเด็กที่รุนแรง ต่อว่าประชดประชัน หรือเหยียดหยามเด็กว่าโง่เป็นควาย ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กเติบโตอยู่กับความหยาบคายและไม่สามารถแยกแยะสิ่งถูก-ผิดได้

“ครูบางทีก็พูดว่าเด็กโง่เป็นควาย หรือโทษนามสกุลเด็ก”

“บางทีการด่าเด็ก ด่าตระกูลมันก็เป็นความรุนแรงเหมือนกัน บางทีครูแค้นไม่ไหวเพราะความติดใจด่าไป”

สิ่งเหล่านี้แม้จะไม่ได้ทำให้เด็กเจ็บปวดทรมานร่างกาย แต่เด็กจะได้รับความกระทบกระเทือนใจเกิดความอับอายเก็บกดทำให้เด็กไม่ยอมมาโรงเรียน ไม่ตั้งใจเรียน และหนีเรียน จนอาจเลยเถิดไปสู่ความเสี่ยงต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความรุนแรงอื่นๆ ได้ต่อไป

“จากครอบครัว เด็กเองก็เคยชินกับคำคำ เคยชินและเอามาใช้กับเพื่อน ส่วนครูเองก็มีพื้นฐานความรุนแรง พอเห็นเด็กทำผิดก็ลงโทษ อาจทำให้เกิดความรุนแรง เหตุการณ์เด็กกับเด็กเป็นเรื่องธรรมดา แต่กับครูกับเด็กรุนแรง เพราะผู้ใหญ่มีความคิดที่รอบคอบแล้วมากกว่าเด็ก ก็ยังทำอยู่”

“เมื่อวานเด็ก ป.6 กับ ม.1 มีเรื่องทะเลาะกัน พวกผิดพวกไม่มาไม่มีติด สนับมือ โข้ทะเลาะจากการแซวกันไปมาไม่มีปัญหาจากที่เด็กเป็นลาวกับเขมร”

ต่อสาเหตุซึ่งมาจากทั้งครอบครัวและครูเอง ทางแก้ไขที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งครูต้องกระทำคือ การมีความอดทน เข้าใจในพฤติกรรมและสาเหตุที่มาของปัญหา เพื่อช่วยหาทางแก้ไขให้เด็กมากกว่าเก็บมาเป็นจุดลงโทษเด็ก

ปัจจัยแวดล้อมในชุมชนของสังคมภาคอีสาน ครอบครัวนั้นเป็นส่วนสำคัญในการเกิดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนเป็นอย่างมากหนทางแก้ไขที่พบว่าประสบความสำเร็จสามารถลดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนที่ได้ผลคือ โรงเรียนต้องมีกลยุทธ์ในการดูแลจัดการ ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ และหาทางออกให้เด็กมีกิจกรรมต่างๆ เช่น ดนตรี กีฬา รวมไปถึงการนำธรรมะมาอบรมเด็ก

กลยุทธ์ที่น่าสนใจ ได้แก่ โครงการฝากเลี้ยง และโครงการพ่อแม่อุปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่พ่อแม่ออกไปค้าแรงงานในช่วงหน้าแล้ง โครงการเยี่ยมบ้านเด็ก โดยครูต้องติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องการลงโทษในแนวสร้างสรรค์ด้วยกลไกตัดคะแนนและการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนส่งเสริมสิ่งที่เด็กชอบ เช่น การพ้อนรำ ดนตรี กีฬา ศิลปะ เชื่อมสู่การพัฒนาเป็นอาชีพ เป็นต้น

“โรงเรียนเราไม่มีความรุนแรง”

คำกล่าวของเด็กที่อยู่กับความรุนแรงจนชินชา

หัวข้อนี้ ไม่ใช่เรื่องของการมองโลกในแง่ร้ายหรือแง่ดี แต่คือการวิเคราะห์ถึงคำกล่าวของเด็ก ที่ตอบกลับเมื่อถามถึงความรุนแรงในโรงเรียนของตนเอง หลายคำตอบ ดูเฉยๆ เหมือนว่าในโรงเรียนไม่มีความรุนแรงในโรงเรียนหากแต่ถ้าเราเชื่อเช่นนั้นการทำ ความเข้าใจต่อประเด็นความรุนแรงดังกล่าวก็จะถูกมองข้ามและถูกเพิกเฉยต่อไป

หลายๆ ครั้ง ความคุ้นชินต่อสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนนั้น มีด้วยกันหลายสถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นความคุ้นชินต่อคำคำทอ คำหยาบคาย การทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นในบ้าน-ในครอบครัว ความคุ้นเคยต่อชุมชนที่ตีมีกนหรือเสพของมีนเมา คุ้นเคยกับการเล่นการพนัน เล่นบอล เล่นหวยใต้ดิน คุ้นเคยกับเสียงดัง และรวมไปถึงการคุ้นชินกับการเรียนหนัก กดดันตัวเองเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายในการเป็นคนเรียนเก่ง คนดีของโรงเรียน ดังนั้นไม่ว่าเด็กจะได้รับการลงโทษที่รุนแรง หรือวิธีการสอนการดูแลที่ไม่เหมือนที่อื่น หรือหลักสูตรการเรียนที่หนักหนาเพียงไร เด็กจะรู้สึกได้ว่า ไม่เป็นไร เพราะทุกสิ่งเกิดขึ้นจากความหวังดี

ความรุนแรงเงียบ

การละเลยเด็ก อย่างนี้กว่าไม่รุนแรง

“ครู” นับเป็นมูลเหตุสำคัญหนึ่งในประเด็นความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน ไม่ว่าจะด้วยความรุนแรงทางร่างกาย หรือจิตใจ ทั้งนี้เพราะช่วงเวลาส่วนใหญ่ของเด็กในโรงเรียน มีครูเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียน

เมื่อมีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการคุ้มครองการลงโทษเด็กนักเรียนด้วยการห้ามตีเด็กครูหลายคนจึงหันไปใช้วิธีการลงโทษอื่นๆ แทน ซึ่งไม่ว่าจะวิธีการใดก็ตามล้วนส่งผลต่อร่างกายและจิตใจของเด็กได้ทั้งสิ้น กระนั้นก็ตาม ยังมีวิธีการลงโทษอีกรูปแบบหนึ่งที่ครูบางคนนำมาใช้โดยไม่คิดว่าสิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กอย่างรุนแรง นั่นคือ การเพิกเฉย ละเลย และไม่สนใจเด็กนักเรียน

สิ่งนี้เอง ที่เรียกว่า “ความรุนแรงเงียบ”

ความรุนแรงเงียบ อธิบายในอีกทางหนึ่งคือ เป็นลักษณะของการกระทำที่ กระทบต่อสิทธิที่ เด็กพึงได้รับแต่ไม่ได้รับ เช่น การไม่สนใจเด็ก โดยอ้างเหตุผลต่างๆ เช่น เด็กบกพร่องเอง

“จากครอบครัว เด็กเองก็เคยชินกับคำคำ เคยชินและเอามาใช้กับเพื่อน”

“ประกอบกับประเพณีนิยมมีการลงแขกเกี่ยวข้าว มีแต่อบายมุข เหล้าต่างๆ เด็กบางคนก็ร่วมกิจกรรมนี้ด้วย เคยชินจนติดและทำตาม เด็กกินเหล้า สิ่งแวดล้อมส่งผลต่อเด็ก”

“ก็จะรู้สึกยอมรับและทำได้ เพราะเราอยู่ในโรงเรียนนี้ ครูก็ใช้วิธีการแบบตำราสอนความอดทนอดกลั้นรู้จักความลำบาก การช่วยเหลือกัน”

“โรงเรียนพิเศษมันไม่กดดันหรือเหนียวหรือเพราะมันชินแล้ว หรือบางที่อาจเรียกว่า ด่าน แต่จริงๆ เราก็เต็มใจที่จะเรียนเองด้วย”

“(การลงโทษ) เขามากแล้ว โรงเรียนอื่นแรงกว่านี้”

เมื่อเด็กยอมรับและคุ้นชินกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นเด็กจึงอาจไม่ส่งสารออกมาให้ผู้ปกครอง ครู หรือโรงเรียน หรือชุมชนได้รับรู้ว่าตนเองมีความเจ็บปวดทรมานร่างกายหรือจิตใจ ผู้ใหญ่จึงตีความไปเองว่า ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้นจริงๆ ที่อาจกำลังเผชิญหน้ากับความรุนแรงนั้นอยู่ก็ตาม

มีกฎหมายดี ไม่สามารถลงโทษวิธีอื่นได้ จึงใช้การไม่สนใจหรือปล่อยปละละเลยแทน

นอกจากความตั้งใจที่จะลงโทษด้วยการไม่สนใจเด็กแล้ว การไม่มีเวลาให้เด็กนักเรียนเพราะครูต้องง่วนอยู่กับการทำผลงานทางวิชาการของตนเอง การที่ครูและครูไม่ถูกกันเอง ไม่มีติดต่อกับประสานงาน หรือช่วยกันแก้ปัญหาเรื่องของเด็ก รวมไปถึงการที่ครูที่สอนไม่ตรงสาขาที่จบมา ทำให้เด็กเสียสิทธิที่พึงได้ต่อการได้รับประโยชน์จากเรียนการสอนที่ตรงหลักสูตรอย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความรุนแรงเงียบ ที่ส่งผลและยังไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึงนัก

ส่วนผลที่เกิดขึ้นของความรุนแรงเงียบนั้น แม้จะไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บที่ร่างกาย แต่ที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อความคิดพฤติกรรมและสภาพจิตใจของเด็กจนอาจทำให้เกิดความเศร้า ไม่สบายใจ และคับข้องใจจากการกระทำของครูได้

เด็กหลายคนมองเห็นและสะท้อนว่า
 “โดนเพื่อนแกล้งหนูไปบอกครู ครูก็ไม่สนใจ หนูบอกว่าไปจัดการกันเอง ครูงานเยอะ”
 “ไม่เข้าใจว่าทำไมครูต้องให้ทำแต่กิจกรรมกันเอง ไม่ยอมสอน แล้วหนูจะเอาอะไรไปสอบเข้า ม. 4”
 “บางชั่วโมงครูมา แต่ไม่สอน ให้ตั้งคำถามกันเอง ตอบกันเอง สบายเลยไม่ต้องเรียน”
 รวมไปถึง เสียงสะท้อนจากผู้ปกครอง จากครูและคณะกรรมการสถานศึกษาด้วยเช่นกัน
 “สมัยนี้ งานเอกสารครูเยอะ บางที่ต้องนำมาทำในชั่วโมงสอน ให้นักเรียนช่วยทำบ้างก็มี”

“พอห้ามดี ครูก็เลยไม่อยากแต่ต้องเด็ก เพราะเคยมีกรณีผู้ปกครองมาร้องเรียน ก็เลยไม่ยุ่งเกี่ยวกับอีก จะทำอะไรทำไป”
 “ครูสอนไม่ดี ไม่เก่ง ไม่พัฒนา (บูรณาการหลักสูตรไม่เป็น) เด็กไม่ได้รับ เสียโอกาส เสียสิทธิที่จะได้รับ”
 “ในความเห็นของครูนะ การไม่เอาใจใส่ การไม่ลงโทษ เมื่อเด็กทำผิด เป็นความรุนแรงนะ ความรุนแรงอย่างเจี๊ยบๆ ไม่รู้ตัวว่าทำร้ายเด็ก”
 “เดี๋ยวนี้เขาไม่ตีกันแล้ว ห้ามตี บางทีครูก็เลยไม่สนใจเด็กเลย ปล่อยให้เด็กเล่นกันอยู่ในห้อง หรือหาความรู้เอง บางทีหมดไปครึ่งวันหรือทั้งวัน ถามลูกว่าวันนี้เรียนอะไรบ้าง ลูกบอกสบายไม่ได้เรียนอะไรเลย แล้วเด็กจะได้ความรู้ใหม่นะ”

ดังนั้น เพื่อการดูแลเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตสมวัย มีข้อเสนอแนะที่พ่อแม่ควรกระทำ กล่าวคือ
 พ่อแม่จำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจความต้องการของลูกในแต่ละช่วงวัย รู้จักช่วยแก้ปัญหา ให้ความรัก ความอบอุ่น และให้เวลาในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้ลูกไม่รู้สึกต้องพึ่งพาสิ่งภายนอกเพื่อน หรือสื่ออื่นๆ
 นอกจากนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ควรวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูก ไม่มั่วสุมสิ่งเสพติดหรือหมกมุ่นบอขายมุขไม่ทะเลาะ-ด่าทอหรือตบตีกันให้ลูกๆ ต้องรับรู้เป็นประจำจนเห็นเป็นเรื่องธรรมดา และรวมถึงต้องเข้าใจวิธีอบรมเพื่อสร้างวินัยให้กับลูกอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจใช้วิธีการพูดคุย แลกเปลี่ยน ตั้งกติการ่วมกันกับลูก

เวลาไปร่วมงานบุญ โรงเรียนควบคุมไม่ได้ ดิฉันเหล่าตั้งแต่เข้า ยันเย็น เด็กผู้หญิงเริ่มตีดิฉันเหล่า”
 “ทางบ้านมีส่วนเป็นอย่างมาก บ้าตามใจลูก ลูกก็เอาแต่ใจ ทุกคนก็เอาแต่ใจหมด ฉันท้องแก่งกว่าคนอื่น เมื่อก่อนโดนตีก็ไม่โกรธ เดี่ยวนี้แต่นิดหน่อยก็ฟ้องพ่อแม่ พ่อแม่โกรธก็มาต่อว่าอาจารย์ พ่อคุยกันด้วยเหตุผลก็อ่อนลง”

ครูบาอาจารย์

หากคุณเป็นครู แล้วมีเสียงสะท้อนมาสู่ตัวคุณว่า
 “ครูคนหนึ่งเกลียดหลานเรามาก พอสอบขึ้นเทอมมีทั้งเกรด 3 เกรด 4 มี 0 ตัวเดียว ครูก็ให้สอบตก ให้เรียนซ้ำชั้น บอกว่า...กูไม่ชอบมึง ดื้อ”
 คุณจะรู้สึกเช่นไร ...
 คนเป็นครูควรตั้งคำถามตอบทบทวนหน้าที่ของตัวเองอยู่เสมอ เพราะครูคือผู้สำคัญที่สุดในโรงเรียน เปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็กๆ ครูจึงควรมีความรัก ความเมตตาต่อเด็กๆ รู้จักที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่อเด็กในแต่ละช่วงวัยที่แตกต่างกัน รู้จักสร้างวินัยทางบวกว่าแบบไหนจึงเหมาะสมกับวัยของเด็ก ขณะเดียวกันครูควรเปิดใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก และตั้งใจที่จะลดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนที่จะเกิดขึ้นด้วยสาเหตุจากตัวเองให้ได้ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ทั้งในประเด็นของวิธีการและสาเหตุของการลงโทษ, หรือการละเลยไม่สนใจเด็ก, หรือบกพร่องในวิชาการความรู้ที่จะมอบให้เด็ก รวมไปถึงครูต้องรู้จักเชื่อมประสานระหว่างครูกับเด็ก ระหว่างครูด้วยกันเอง ระหว่างครูกับผู้บริหารระหว่างครูกับชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของต่อพัฒนาการของเด็กนักเรียน
 “ครูเองแต่ละกลุ่มสาระ ก็ไม่ถูกกัน เวลาทำงานก็ไม่ร่วมมือ เธอเอาแบบนั้น ฉันทไม่เอา ฉันทก็ไม่ทำอยากทำก็ทำไป เด็กก็รับกรรมไป”

เราทุกคนล้วนเป็นตัวละคร ในฉากแสดงความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน

จากสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนที่ได้กล่าวมาข้างต้น คงพอทำให้มองเห็น และยอมรับกันได้ว่า ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นโดดๆ เพียงเฉพาะแต่ในโรงเรียน โดยไม่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับสังคมภายนอกกับชุมชน กับครอบครัว
 ดังนั้น ก็คงถึงเวลาต้องยอมรับเสียที่ว่า เราทุกคนก็ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนเช่นกัน ก็เพราะความเป็นส่วนหนึ่งของเรานั้นดำรงตนอยู่ในบทบาทหนึ่งบทบาทใดเสมอ หรืออาจซับซ้อนและผูกโยงในหลายบทบาทไปพร้อมๆ กัน เช่น เราเป็นครูและเป็นแม่ หรือ เราเป็นลูกและเป็นเด็กนักเรียน และรุ่นพี่หรือรุ่นน้อง หรือ เราเป็นสื่อขณะเดียวกันก็เป็นพ่อ และเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และเป็นคนในชุมชนด้วย
 การรับรู้และเข้าใจในแต่ละองค์ประกอบที่เป็นมูลเหตุให้เกิดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนนี้ จะช่วยเอื้อให้เกิดความเข้าใจ และพร้อมจะรับฟัง หรือยอมรับทางออกหรือการแก้ไขปัญหาก็แตกต่างกันได้มากขึ้น

เด็กนักเรียน

ในฐานะของความเป็นเด็ก เรารู้ว่า เด็กทุกคนมีความแตกต่างทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และความคิด ความรู้สึก และมีความแปรปรวนทางอารมณ์ที่ต่างกันไป ในวัยเด็กประถมอาจมีน้อยกว่าวัยมัธยมหรือวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลอง มีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับมีความสนใจในเพศตรงข้าม หรือสิ่งที่แตกต่างออกไป ประกอบกับเด็กในวัยรุ่นยังมีประสบการณ์ที่จำกัด การเลือกรับหรือปฏิเสธในแง่ของสื่อหรือเพื่อน จึงอยู่ในภาวะเสี่ยงที่อาจจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือก่อให้เกิดความรุนแรงได้

นอกจากนั้น เด็กอาจมีเจตคติต่อความรุนแรงว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาทำได้ ไม่เป็นไร และยิ่งน่าชื่นชมหากสร้างความรุนแรงแล้ว จะได้รับการยอมรับ เท่หรือมีศักดิ์ศรีเช่นนี้ เรียนแล้วไม่ถูกจับได้ หรือนัดไปต่อยกัน ดูเท เป็นผู้ชายแท้ๆ
 อย่างไรก็ตาม ในความเป็นเด็กซึ่งเป็นวัยเรียน รู้หากได้รับความรักความเข้าใจ เด็กจะเติบโตอย่างถูกต้องเหมาะสม และเด็กควรได้ เรียนรู้ เรื่องทักษะการใช้ชีวิตที่ดีจากผู้ใหญ่ด้วยเช่นกัน

พ่อแม่ ผู้ปกครอง

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ถือเป็นมูลเหตุสำคัญที่สุดในการเลี้ยงดูให้เด็กเติบโตมาในครอบครัวที่อบอุ่น มีความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะเผชิญความจริง และรู้จักแยกแยะสิ่งดีงาม

เพราะสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ส่งผลต่อการเติบโตทางจิตใจ ความคิดและพฤติกรรมของเด็กได้
 “ส่วนหนึ่งพ่อแม่เด็กเอง ก็ปล่อยให้ลูกไว้กับตายาย เด็กเองก็ติดเพื่อน ตามเพื่อน มีพฤติกรรมหลายแบบ”
 “การพนัน หายหุน ยาเสพติดอันตราย ผิดกฎหมายไม่มีจะมีก็เล็กๆ น้อยๆ พวกบุหรี่ สุรา เพราะวัฒนธรรมชุมชน พ่อแม่กินเหล้าขาว เหล้าชนิดหนึ่งให้ลูกกินตั้งแต่เด็ก มันซึมซับมาตลอด เสี่ยง

โรงเรียน ในแง่ของหลักสูตรการเรียนการสอน

ในประเด็นการเรียนการสอน มองได้ว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งโรงเรียนที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการมาก อาจส่งผลให้เด็กเครียด มีความกดดันสูง ในทางกลับกัน หากโรงเรียนปล่อยปละละเลย มีครูที่ไม่ได้คุณภาพมาสอนก็ทำให้เด็ก

นักเรียนขาดโอกาสทางการศึกษา และเสียโอกาสในการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

ดังนั้น โรงเรียนจึงควรจัดหลักสูตรที่มีความเหมาะสมทั้งในแง่ของวิชาการทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ มีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรม นำหลักทางศาสนา มาประยุกต์ในการเรียนการสอน และ/หรือ นิมนต์ครูพระมาช่วยอบรม ชัดเกล้าในเรื่องศีลธรรม คุณธรรม ให้ความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือกับชุมชนกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อพัฒนาเด็ก รวมไปถึงควรมีนักจิตวิทยา มารวมในการดูแลเด็กในแต่ละช่วงวัยซึ่งมีความแตกต่างกันด้วย

ขณะเดียวกันโรงเรียน ควรให้ความสำคัญกับครูที่มีคุณภาพ มีความรู้ตามสาขาที่เรียนมา รักและเอาใจใส่เด็ก รวมไปถึงมีจำนวนครูที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน เพื่อให้ครูได้ทำงานได้เต็มที่ และมีโอกาสดูแลเด็กๆ อย่างทั่วถึง

“ที่โรงเรียนขาดครูจบเอกคณิต และอังกฤษ โรงเรียนพยายามจะหาคนมาสอน แต่ไม่มีคนมาสอน เพราะไม่มีใครมาสอบแล้วต้องมาอยู่บนดอย ก็ไม่มีใครอยากมา”

“กลยุทธ์ในการเคลื่อนต่อคือ เราใช้ home school approach (การศึกษาที่บ้านโดยไม่ต้องมาโรงเรียน) เรื่องการเรียนการสอนปรับการเรียน เปลี่ยนวิธีสอน จากเคยให้จำ ทำตามแบบ ครูต้องกระตุ้นให้เด็กคิด เพื่อทำ ต้องพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียน ไม่หวังให้เด็กตัวโตอย่างเดียว แต่เด็กต้องเป็นคนที่มีสมรรถนะ...”

“ทางโรงเรียนใช้กิจกรรมทางศาสนาเข้ามาช่วย ให้เด็กเรียนรู้ธรรมะ นั่งสมาธิ อยุ่ในกลุ่มเด็กวัยรุ่นนี้ต้องให้เจอพระเจอเจ้า

บ้าง จะได้สงบ อยุ่อย่างโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นตัวอย่างที่ดี มีหลายโรงเรียนเอามาใช้ได้ผลดี”

ชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

โรงเรียนและเด็กนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เมื่อเกิดปัญหา กับเด็ก ในฐานะของคนในชุมชน จึงควรร่วมกันรับผิดชอบ ดูแล และให้ความสนใจ ผู้ใหญ่ในชุมชนควรวางตัวเป็นกลาง ช่วยไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อความโปร่งใสในการจัดการแก้ไข

“บางทีเด็กมีเรื่องกันในโรงเรียน ใจตัวเสียเปรียบก็ไปฟ้องพ่อแม่พี่น้อง ก็พากันมาที่โรงเรียนเลย บางทีมากันเป็นหมู่บ้านเลย ทั้งพ่อหลวง เพื่อนบ้านก็มี มาปกป้องพวกตัวเอง ไม่สนใจว่าผิดหรือถูก โรงเรียนเกือบแย่”

ชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรัก ความเข้าใจเด็ก พร้อมที่จะสนับสนุนร่วมมือกับโรงเรียน หรือเอื้อให้เกิดการสร้างสรรคต่อการดูแลเด็กนักเรียน เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์ ทุนการศึกษา ความรู้ และปัจจัยอื่นๆ รวมไปถึงไม่ซ้ำเติมหรือประณามสิ่งที่ผิดพลาดไปแล้ว แต่ควรให้โอกาสและแสวงหาทางออกร่วมกันกับโรงเรียน เช่น การสร้างโครงการพ่อแม่อุปถัมภ์ ช่วยดูแลเด็กนักเรียนที่พ่อแม่ไปขายแรงงานในหน้าแล้ง หรือจัดตั้งโครงการเพื่อช่วยเหลือดูแลครอบครัวที่มีผู้ติดเชื่อ เป็นต้น

“หลายอย่างเกิดจากการเลียนแบบสื่อ เด็กแต่งหน้า ทาปาก เลียนแบบ อยุ่ยากทันสมัย”

“คำพูดคำจา คำพูดนิดหน่อย เธอแฉ่งแฟนฉันก็มี ทะเลาะกันบ้าง สื่อเท่าที่ผมทราบว่ามีผลมาก สื่อลามกซีดี มาไว้มาก เด็กหญิงบางคนไว้มาก อ่อนไหวมาก เด็กบางคนควบคุมตนเองไม่ได้จะไปเลย”

“...เรื่องความรุนแรงในต่างประเทศ สื่อนำเสนออ่อนโยมมาก แต่บ้านเรานำเสนอหน้าหนึ่งด้วยซ้ำ เด็กวัยรุ่นมีเรื่องชกต่อย ชอบเลียนแบบ เด็กมาโรงเรียนบางครั้งก็เลียนแบบสื่อ ส่งเสียงโหวกเหวก ทำท่าต้อยดี กลัวเด็กเหมือนรุ่นพี่ที่จบไปแล้ว กรณีตัวอย่าง... เด็กผู้หญิงแต่งตัวสไตล์ญี่ปุ่น เลียนแบบตามสื่อต่างๆ ทั้งผู้หญิงผู้ชาย สื่อทุกวันนี้ ซีดีลามกกระจาย หาง่าย”

เมื่อสื่อมีความสำคัญใกล้ชิดกับเด็ก โดยเฉพาะในกรณีนี้ เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ หรือเด็กที่ใช้เวลาว่างไม่เป็น หรือไม่มีต้นแบบอื่นๆ ให้ได้เรียนรู้ ต้องอาศัยจากสื่อต่างๆ แทน ดังนั้นเอง จึงนับได้ว่าสื่อจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญที่ควรตระหนักเพื่อมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนร่วมกับมูลเหตุอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

“สื่อ” จุดร่วมของความรุนแรงที่ทุกคนต้องช่วยกันตระหนัก

“สื่อ” ถือเป็นมูลเหตุสำคัญในการเกิดความรุนแรงต่อเด็ก ในโรงเรียนอีกทางหนึ่ง เราจึงควรหันมาพิจารณาในประเด็นของสื่ออย่างจริงจัง เพื่อเน้นย้ำให้ผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องต่อสื่อ เข้าใจและมองเห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง

สื่อในที่นี้ หมายถึงสื่อทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซีดี ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต เกมส์ โทรศัพท์ รวมไปถึงบุคคลที่เป็นทำงานทางด้านสื่อต่างๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเด็กๆ มักมองว่า มีความเท เก่ง และน่าเลียนแบบ สื่อจึงเสมือนการไหลผ่านของความรุนแรงไปสู่เด็กๆ

แม้ในงานศึกษาจะพบว่า สื่อมีผลต่อเด็กในประถมน้อยกว่าในวัยมัธยมก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่เกิดผลใดๆ ในวัยประถมนั้นสิ่งสำคัญเป็นเรื่องของสื่อบุคคล จากพฤติกรรมต้นแบบ

ใกล้ตัวจากครอบครัวพ่อแม่และครูมากกว่าสื่อทางอื่นๆ ส่วนเด็กในวัยมัธยม เป็นวัยอยากรู้อยากลอง สื่อจึงสำคัญมากและมีสิ่งดึงดูดใจให้เด็กเข้าไปเรียนรู้ และหลายคนติดกับดักความเขี้ยววนเหล่านั้น จนมองเห็นเรื่องของความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดา กลายเป็นความเคยชินโดยไม่รู้เท่าทัน เช่น การยกพวกตีกัน เรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศ การแต่งตัว ฯลฯ

“เมื่อปีก่อนไปเข้าค่าย เด็กทำระเบิดพลาสติกระเบิดบึงปอง โดยดูจากสื่อ ที่คนไล่ตีกัน เด็กก็เลียนแบบ ลัทธิเอาอย่าง คนตีก็มองว่าสนุก แต่คนรับกรรมคือคนไม่รู้เรื่อง”

ทางออกของปัญหา ภาพสะท้อนจากงานวิจัย

ทางแก้ไขปัญหา และการป้องกันการเกิดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนต้องเกิดขึ้นด้วยความรัก ความเมตตา และความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย และควรเกิดขึ้นจากความร่วมมือกันในกลุ่มคน เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเด็กล้วนมีความเชื่อมโยงกันเป็นดังลูกโซ่ หรือโดมิโน ที่เมื่อแต่ละสิ่งนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งนั้นต่อไป

การสร้างวินัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลอบรมเด็กนักเรียนในโรงเรียนเป็นเรื่องที่ต้องให้ความรอบคอบและละเอียดอ่อน เพราะเด็กนักเรียนต่างจิตต่างใจ ต่างที่มาและต่างพื้นฐานทางบ้าน ดังคณะกรรมการสถานศึกษาได้พูดไว้ว่า

“การให้การอบรมแก่เด็ก หากมากเกินไป เด็กจะเกิดความเบื่อหน่าย”

ขณะที่ผู้ปกครองก็มองว่า

“เด็กนี้ใช้ไม่แข็งไม่ได้ ต้องมีเหตุมีผล”

การสร้างวินัยต้องปรับเปลี่ยนจากการตี มาเป็นการตักเตือน เน้นการทำกิจกรรม แจงให้ผู้ปกครองร่วมรับรู้และหาทางแก้ไข และหากโรงเรียนจัดการไม่ได้ ก็อาจใช้กฎหมาย หรือ ให้ตำรวจหรือผู้นำชุมชน เข้ามาร่วมช่วยแก้ไข ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละเลยที่จะวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มเด็กเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน โดยแบ่งกลุ่มเด็ก เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา แล้วมุ่งหาทางแก้ไขที่ต้นเหตุแห่งปัญหานั้นๆ

สิ่งที่สะท้อนให้เห็นคือ ในบางพื้นที่ศึกษาพบว่า เมื่อมีความร่วมมือกันดูแลเด็กในชุมชน เช่นทำกิจกรรมร่วมกัน สนับสนุนการเรียนการสอน ฯลฯ เด็กสามารถดีขึ้นได้ เพราะทุกคนเห็นประโยชน์ร่วมกัน เด็กเริ่มมีอุปนิสัยอดทน ขยัน เห็นประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจ แต่งกายสะอาดสะอาด มีระเบียบ กล้าแสดงออกมากขึ้น เรียกได้ว่า เกิดคุณภาพทางวิชาการ และคุณภาพทางกิจกรรม

ในทางรูปธรรมที่เกิดขึ้น ในงานวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงผลของการทำงานร่วมกันในหลายๆฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน หน่วยงานอื่นๆ แล้วเกิดผลดีต่อตัวเด็กนักเรียน ช่วยลดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนอย่างได้ผลในหลายลักษณะโครงการ ดังเช่น

“โครงการเยี่ยมบ้านเด็ก” ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน ในหลายๆโรงเรียนใช้โครงการนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในเด็ก และได้ทำความรู้จักและเชื่อมโยงบ้านกับโรงเรียนให้ใกล้ชิด เพื่อแก้ปัญหาเด็กได้ทันเวลาที่

“การเยี่ยมบ้านเด็ก ไปดูสภาพความเป็นจริง เพื่อหาทางแก้ไขจัดระบบคัดกรองปัญหาเด็กเพื่อช่วยเหลือดูแลเด็กมีการลงไปพบเด็กมัธยมศึกษาเดือนละครั้ง ในแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ

2-3 ชั่วโมง ครูมีการกำหนดมาตรการร่วมกันกับทางครอบครัว ที่สำคัญคือครูต้องติดตามผล”

นอกจากนั้น ครูยังมีบทบาทสำคัญมาก ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันคิด ช่วยกันมองปัญหา หาทางแก้ไข กำหนดบทบาทในการแก้ไข แบ่งงานกันทำ ซึ่งสามารถทำได้ในช่วง home room ของเด็กนักเรียน โดยมุ่งหวังให้เด็กได้เติบโตอย่างเต็มศักยภาพอย่างแท้จริง

“โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ” หรือการเน้นอบรมด้านศาสนาให้กับเด็ก เป็นโครงการที่เน้นให้เด็กดูแลตัวอย่างตั้งแต่การอยู่ การกิน อย่างพอเพียง เดินอย่างมีสติ สอนสมาธิ สวดมนต์ บ่มจิตใจ และมีครูพระมาสอน โดยเน้นระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ

การใช้ฐานชุมชนให้เป็นประโยชน์ทั้งด้านสังคมประเพณี และวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน งานเทศกาล ประเพณี ให้เด็กต่างถิ่นได้รู้จักกันเพื่อลดความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้เรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับชุมชน เด็กจะรู้จักคุณค่าของตัวเอง รักษามรดกของตัว รักษาคุณค่า โดยไม่ต้องบังคับหรือกดดัน

“โครงการพ่อแม่อุปถัมภ์” หรือ “โครงการฝากเลี้ยง” ที่ช่วยให้เด็กไม่ต้องไปอยู่ลำพังขณะพ่อแม่ออกไปรับจ้างนอกชุมชน เป็นเวลานานๆ

“เครือข่ายพ่อแม่” สำหรับช่วยเหลือดูแลกิจกรรมทั้งต่อตัวเด็กนักเรียน และโรงเรียน

“การสร้างพันธมิตร” ในการดูแลเด็กนักเรียน โดยทางโรงเรียนจะเป็นตัวประสานครอบครัว ชุมชน และหน่วยงาน องค์กรอื่นๆ เพื่อช่วยลดปัญหาและเสริมแรงที่จะผลักดันให้เกิดกิจกรรมดีๆ ต่อเด็กในโรงเรียน

นอกจากนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนในห้องเรียนควรเน้นเรื่องของการสร้างความรัก ความสามัคคี สอนให้เด็กเรียนรู้คุณค่าของสามารถดูแลช่วยเหลือกันและกันได้ มีการเลือกตั้งประธานนักเรียน ประธานสี รวมไปถึงการบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน เช่น นำประเพณี หรือนำปราชญ์ท้องถิ่นมาสอนให้เด็กเกิดความรักในชุมชน เกิดความเคารพต่อผู้ใหญ่

ขณะเดียวกัน กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ เช่น กีฬา การเข้าค่าย การปลูกต้นไม้ ทำให้เด็กได้อยู่รวมกัน ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน ยังสามารถช่วยลดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนได้เช่นกัน

ในแง่บุคคล พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ครู ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กล้าแสดงออกให้เด็กเห็นถึงความรัก ความเมตตาและความเข้าใจเด็ก พร้อมรับฟังปัญหาของเด็กอย่างแท้จริง ไม่ปิดความ

รับผิดชอบต่อเด็กไปให้ส่วนอื่นๆ กล้ายอมรับ ปรับเปลี่ยน พัฒนา และแก้ไขตนเอง และต้องวางตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นต้นแบบที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ ทั้งสามารถให้เวลากับเด็กอย่างเต็มที่ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายร่วมกันนั่นคือ เพื่อให้เด็กได้เติบโตเต็มศักยภาพอย่างแท้จริง

จากงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ หลายๆ ส่วนสะท้อนภาพรวมในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดจากความร่วมมือของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนร่วมกันว่า

“ไม่ว่ากฎ หรือการลงโทษอะไรที่จะเกิดขึ้น หากให้โรงเรียน ครอบครัว และเด็ก ยอมรับ และสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน มักจะเกิดผลดี เป็นกระบวนการที่ได้ผล ในการลดการเกิดปัญหาความรุนแรง”

“ใช่แล้ว!!!

เราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน”

ประโยคข้างต้น คงไม่ใช่สิ่งเกินเลยที่จะบอกกับทุกคนเมื่อคุณได้อ่านมาถึงบรรทัดนี้

แนวคิดหลักของ “องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล” ต้องการเน้นย้ำให้ทุกคนยอมรับร่วมกันว่า ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนไม่ใช่เรื่องเล็กๆ การที่เด็กได้รับความรุนแรงทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็เป็นเรื่องรุนแรงเกินกว่าเราจะเพิกเฉยได้ และรวมไปถึงการรังแกกันของเด็กที่โรงเรียนนั้น ก็ไม่ควรมองว่าเป็นเรื่องเล็กๆ หรือเป็นเรื่องปกติที่เด็กจะต้องทนอีกต่อไป

เราต้องตระหนักอยู่เสมอว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเติบโต และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพเด็กต้องได้รับการดูแลได้รับความรัก ความอบอุ่น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อช่วยลดปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน หรือร่วมมือหาทางป้องกันแก้ไขต่อความรุนแรงดังกล่าว

ดังนั้น “องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล” จึงนำเสนอแนวทางการปฏิบัติ เพื่อลด แก้ไข และป้องกันความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ไม่เพิกเฉยหรือนิ่งนอนใจ เมื่อพบหรือทราบข้อมูลว่าเด็กได้รับความรุนแรงในโรงเรียน ต้องหาทางสื่อสาร และแสวงหาความร่วมมือกับทั้งทางโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดหรือแก้ไขความรุนแรงที่เกิดขึ้น
2. หากเราเป็น พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครู ต้องรัก เอาใจใส่เด็กอย่างจริงจัง และวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
3. มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนและความรุนแรงในครอบครัว เพื่อหาหนทางลดปัญหาที่จะต่อเนื่องจนอาจถึงขั้นรุนแรง
4. พ่อแม่ ครูและโรงเรียนต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในการแก้ไขหรือป้องกันความรุนแรงต่อเด็กทั้งในโรงเรียนและนอก

โรงเรียน โดยเน้นย้ำในเรื่องการสร้างวินัยทางบวกให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก แทนการลงโทษที่รุนแรงไม่เหมาะสม

5. ในขณะเดียวกัน ชุมชน หน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิเด็ก ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างวินัยทางบวก กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการดูแลเด็กที่เหมาะสมต่อช่วงวัยและพัฒนาการของเด็ก และเน้นนโยบายการบูรณาการหลักสูตรให้มีเนื้อหาที่ช่วยส่งเสริมหรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น

6. สนับสนุนและร่วมผลักดันให้เกิด “กฎหมายการห้ามตีเด็ก” ทั้งในครอบครัวและในโรงเรียน โดยเนื้อหาสาระระดับกฎหมาย ต้องได้รับการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่าย และต้องกระทำอย่างเร่งด่วน รวมถึงมีการกำหนดแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจนและติดตามผลการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง

7. สนับสนุนหน่วยงาน หรือองค์กรองค์กรที่ทำงานเพื่อหยุดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน โดยสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ทรัพยากร หรือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น เป็นต้น

ในเมื่อเรา ต่างเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ของชุมชน และของสังคม เราจึงมีบทบาทโดยตรงต่อการหยุดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน (ไม่ว่าเราจะอยู่ในส่วนของผู้กระทำในวงจรความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนหรือไม่ก็ตาม) และเราสามารถกระทำทำได้ตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไป

โปรดอย่าลืมว่า “เราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน”

เรียบเรียงจาก : งานวิจัยเรื่อง “ความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียน” โดย สุภากร จันประเสริฐ และปัทมา เกตุอำ, 2551

เรียบเรียงโดย : สกฤณี ณัฐพลวัฒน์

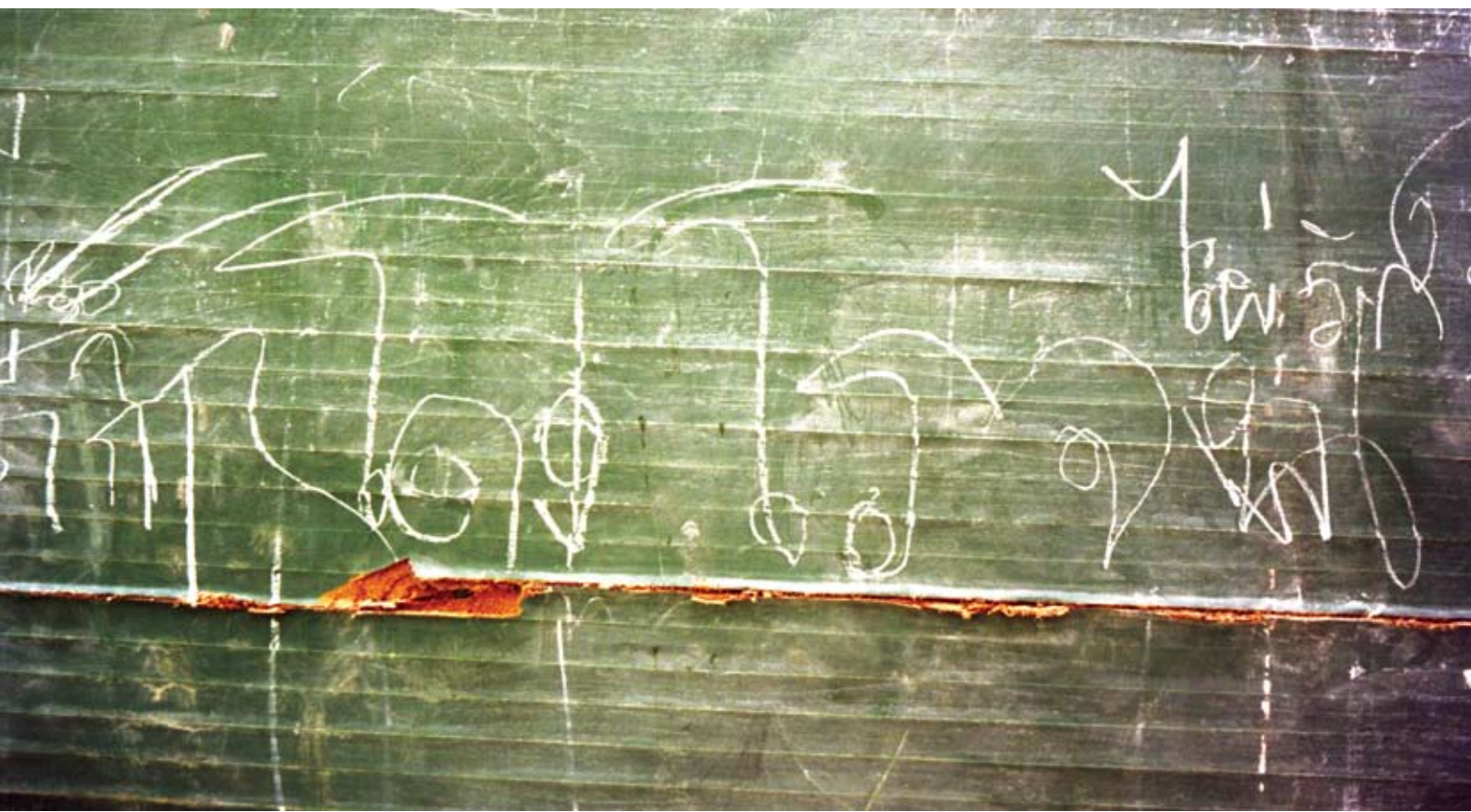
ภาพถ่ายโดย : Connolly La Mar

หมายเหตุ : ภาพถ่ายที่ใช้ในรายงานฉบับนี้ เป็นภาพของเด็ก เยาวชน และคนในชุมชนที่องค์กรแพลนทำงานด้วย พวกเขาไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำ หรือได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในโรงเรียน

Plan

Be a part of it.

องค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล
(สำนักงานโครงการประเทศไทย)
อาคารไอเซียนทาวเวอร์ 2 ชั้น 20
75/35 สุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทร. +66 2 259-8284-6
แฟกซ์ +66 2 259-8287
อีเมล thailand.co@plan-international.org
www.plan-international.org/asia/thailand
www.plan-international.org/learnwithoutfear

องค์กรแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล
(สำนักงานภูมิภาคเอเชีย)
อาคารไอเซียนทาวเวอร์ 2 ชั้น 18
75/24 สุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทร. +66 2 204-2630-4
แฟกซ์ +66 2 204-2629
อีเมล asia.ro@plan-international.org
www.plan-international.org/asia
www.plan-international.org/learnwithoutfear